

بررسی نقش راهبری شرکتی در رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد

شرکت‌ها در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

مهران متین فرد^۱، محمد حسنی^۲، حسین الیاسی^۳

۱- عضو هیئت علمی گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران

mehran.matinfard2@gmail.com

۲- عضو هیئت علمی گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران

m_hassani@iau-tnb.ac.ir

۳- دانش آموخته ی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران

Hosseinelyasi2@gmail.com

چکیده:

این پژوهش به ارتباط نقش راهبری شرکتی در رابطه میان معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت می باشد. در ۸۵ شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی یک دوره ۶ ساله ۱۳۸۷-۱۳۹۲ پرداخته است. معامله با اشخاص وابسته از ویژگی های معمول فعالیت های تجاری است. برای مثال برخی واحدهای تجاری بخشی از فعالیت های خود را از طریق واحدهای تجاری فرعی، مشارکت های خاص و واحدهای تجاری وابسته انجام می دهند. معامله با اشخاص وابسته می تواند بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری واحد تجاری تاثیر گذار باشد. در این تحقیق از نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره به کل اعضا، عضویت یا عدم عضویت مدیر عامل در هیات مدیره، اندازه هیات مدیره و سهام تحت تملک مالکان نهادی به عنوان متغیرهای حاکمیت شرکتی استفاده شد. در نهایت از نرم افزارهای EXCEL و Eviews و رگرسیون چند متغیره جهت آزمون فرضیه های پژوهش استفاده شده است. نتایج نشان داد که بین معاملات با اشخاص وابسته و بازده دارایی ها رابطه معنی داری وجود دارد. نتایج همچنین نشان داد که با وارد کردن متغیرهای حاکمیت شرکتی به مدل، قدرت توضیح کنندگی مدل افزایش و تاثیر منفی معاملات با اشخاص وابسته بر عملکرد، کاهش می یابد.

کلمات کلیدی: معاملات با اشخاص وابسته، عملکرد مالی، حاکمیت شرکتی، بازده دارایی ها

عضو هیئت علمی گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران^۱

Email: mehran.matinfard2@gmail.com

مقدمه

در خصوص معاملات با اشخاص وابسته دو نگرش وجود دارد که هر کدام از جنبه های متفاوتی از این گونه معاملات را بیان می دارند.

نگرش فرصت طلبانه (تئوری تضاد منافع):

با توجه به فرضیه تضاد منافع، گاهی انگیزه برای معاملات با اشخاص وابسته این است که دارایی های شرکت به نفع اشخاص وابسته از تملک شرکت خارج شود و مدیر برای سرپوش گذاشتن بر آن، به مدیریت سود اقدام کند. این نگرش با مسئله نمایندگی سازگار است و بیان میدارد که این گونه معاملات به جهت کسب منافع شخصی برای مدیران به کار گرفته می شود و موجب متضرر شدن شرکت و سهامداران می گردد. از طرفی مدیران جهت پوشاندن اثرات سوء این معاملات اقدام به تحریف صورت های مالی می نمایند. (ژیانگ و همکاران^۱ ۲۰۱۰)

نگرش رفتار کارا (فرضیه معاملات کارا):

اما فرضیه معامله کارآمد حاکی از آن است که گاهی برای دسترسی به تجربه، تخصص و مهارت منحصر به فرد اشخاص وابسته یا جبران خدمات، معامله با آنها انجام می گیرد که در این صورت، انگیزه ای برای مدیریت سود وجود ندارد. (گوردون و هنری^۲، ۲۰۰۵)

نظام راهبری شرکتی برای فراهم آوردن امکان کنترل و ایجاد توازن بین منافع مدیران و سهامداران و در نتیجه کاهش تضاد نمایندگی ایجاد می شود. بنابراین شرکت هایی که کیفیت نظام راهبری بهتری دارند، باید کمتر با مشکل تضاد نمایندگی روبرو باشند (کاشانی پور و رسائیان، ۱۳۸۷).

هدف ما بررسی نقش راهبری شرکتی در رابطه میان معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت می باشد.

مبانی نظری پژوهش:

تعریف شخص وابسته:

- بر اساس استاندارد حسابداری شماره ۱۲، شخص وابسته: یک شخص در صورتی وابسته به واحد تجاری است که :
- الف. به طور مستقیم، یا غیر مستقیم از طریق یک یا چند واسطه:
- ۱- واحد تجاری را کنترل کند، یا توسط واحد تجاری کنترل شود، یا با آن تحت کنترل واحد قرار داشته باشد) شامل واحد های تجاری اصلی، واحدهای تجاری فرعی و واحد های تجاری فرعی هم گروه،
 - ۲- در واحد تجاری نفوذ قابل ملاحظه داشته باشد، یا
 - ۳- بر واحد تجاری کنترل داشته باشد.
- ب. واحد تجاری وابسته آن واحد باشد (طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۰ با عنوان " حسابداری سرمایه گذاری در واحد های تجاری وابسته")
- ج. مشارکت خاص آن واحد باشد (طبق تعریف استاندارد حسابداری شماره ۲۳ با عنوان " حسابداری مشارکتهای خاص")
- د. از مدیران اصلی واحد تجاری یا واحد تجاری اصلی آن باشد
- ه. خویشاوند نزدیک اشخاص اشاره شده در بند های "الف" یا "د" باشد

¹ Jiang et al

² Gordun & Henry

و. توسط اشخاص اشاره شده در بند های "د" یا "ه" کنترل می شود، تحت کنترل مشترک یا نفوذ قابل ملاحظه آنان است و یا اینکه هم قابل ملاحظه ایی از حق رای آن به طور مستقیم یا غیر مستقیم در اختیار ایشان باشد. ز. طرح بازنشستگی خاص کارکنان واحد تجاری یا طرح بازنشستگی خاص کارکنان اشخاص وابسته به آن و همچنین واحد های تجاری تحت کنترل این گونه طرحها باشد. (استاندارد حسابداری ایران، ۱۳۸۶)

معاملات با اشخاص وابسته:

براساس استاندارد حسابداری شماره ۱۲ ایران، معامله با شخص وابسته این گونه تعریف می شود: انتقال منابع، خدمات یا تعهدهای بین اشخاص وابسته، صرف نظر از مطالبه یا عدم مطالبه بھای آن. رابطه با شخص وابسته می تواند بر وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری تأثیر داشته باشد. اشخاص وابسته، ممکن است معاملات انجام دهند که اشخاص غیر وابسته انجام نمی دهند. همچنین مبالغ معاملات بین اشخاص وابسته، ممکن است با مبالغ مشابه بین اشخاص غیر وابسته یکسان نباشد. به دلایل مذکور آگاهی از معاملات، مانده حساب های طرفین و رابطه با اشخاص وابسته، ممکن است بر ارزیابی استفاده کنندگان صورت های مالی از عملیات واحد تجاری، شامل ارزیابی ریسک و فرصت های پیش روی واحد تجاری، تأثیر بگذارد. (استاندارد های حسابداری ایران، ۱۳۸۶)

نظام راهبری شرکتی:

قدیمی ترین مفهوم حاکمیت شرکتی از واژه لاتین Gubernance گرفته شده است که به معنای هدایت کردن کشتی می باشد. تعریف حاکمیت شرکتی بسیار گسترده می باشد. در یک بیان، می توان تعاریف ذکر شده را به دیدگاه محدود که تعاریف را در رابطه ی بین سهامداران و شرکت محدود می کند و دیدگاه گسترده که به بیان رابطه ی شرکت با سایر صاحب نفع ها از جمله سهام داران می پردازد، تقسیم بندی نمود. (یحیی حساس یگانه، ۱۳۸۴)

السون^۱ (۲۰۰۱)، با ارائه یک دیدگاه مبتنی بر حسابداری مالی و اقتصاد مالی، راهبری شرکتی را بدین صورت تعریف کرد: "راهبری شرکتی مکانیزمی برای حل مشکلات نمایندگی است. بنابراین راهبری شرکتی منسجم و مستحکم می تواند بر کیفیت سود تأثیر مثبت داشته، انگیزه ها و فرصت های مدیریت سود و در نتیجه سطح اقلام تعهدی را کاهش و پایداری سود را افزایش دهد.

مکانیزم های راهبری شرکتی:

الف- نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره (ترکیب اعضای هیئت مدیره):

ترکیب هیات مدیره (معیاری برای استقلال هیات مدیره) به عنوان ابزاری کنترلی در شرکت، تعیین کننده قدرت هیات مدیره است. لذا، ترکیب هیات مدیره، عامل مهمی در تبیین توانایی اعضای برای انجام وظایف و کمک به عملکرد شرکت می باشد.

ب- اندازه هیات مدیره:

اندازه اعضای هیات مدیره (تعداد اعضا) به عنوان یک عنصر با اهمیت دیگر در ویژگی های هیات مدیره است. هیئت مدیره کوچکتر، بوروکراسی کمتری دارد و احتمالاً بینش آنها از گزارشگری مالی بهتر خواهد بود.

ج- دوگانه بودن مسئولیت مدیر عامل:

¹ Elson

وظیفه برگزاری و هدایت جلسات هیات مدیره برعهده ی رئیس هیات مدیره است. در بسیاری از کشورها، مدیر عامل همزمان در نقش رئیس هیات مدیره قرار دارد.

د- سهام تحت تملک مالکان نهادی:

سهامداران و بویژه سرمایه گذاران نهادی نقشی مهم را ایفا می کنند. سرمایه گذاران نهادی می توانند با دانش و تجربه کافی در زمینه های مالی و تخصصی مربوط، بر مدیریت شرکت نظارت داشته باشند و نفوذشان به مدیریت شرکت، می تواند مبنایی برای همسو کردن منافع مدیریت با منافع گروه سهامداران در راستای حداکثر سازی ثروت سهامداران باشد از طرفی دیگر، موجب دسترسی سهامداران پر قدرت به اطلاعات محرمانه و ایجاد عدم تقارن اطلاعاتی بین سهامداران پر قدرت و سایر سهامداران می شوند.

پیشینه ی پژوهش:

راچدی و دیگران^۱ (۲۰۰۸)، نشان دادند که بین عملکرد شرکت و ترکیب نقش ریاست هیات مدیره و مدیر عامل رابطه ی، منفی وجود دارد، زیرا جدایی نقش رئیس هیات مدیره و مدیر عامل، هزینه هایی از قبیل عدم هماهنگی و قدرت تصمیم گیری پایین تر را در بردارد که می تواند به طور معکوس، بر عملکرد شرکت تاثیر بگذارد. گوردون و همکاران^۲ (۲۰۰۵)، در تحقیقی دریافتند که معاملات با اشخاص وابسته با مکانیزم ضعیف حاکمیت شرکتی و بازده پایین بازار در ارتباط است.

لورنس و کیلور^۳ (۲۰۰۴ و ۲۰۰۶)، در تحقیقهای خود با موضوع حاکمیت شرکتی و عملکرد عملیاتی شرکت نشان داده اند شرکت هایی که تعداد اعضای هیأت مدیره آنها بین ۶ تا ۱۵ نفر باشد، بازده حقوق صاحبان سهام بیشتری داشته، نسبت به سایر شرکت ها از نسبت حاشیه سود خالص بالاتری برخوردارند.

آکیموا واسکودیانر^۴ (۲۰۰۶)، اثر ساختار مالکیت بر راهبری شرکتی و عملکرد موسسات خصوصی شده در اوکراین بررسی کردند نتایج مطالعه نشان داد که مالکیت اثر با اهمیتی بر عملکرد دارد.

چویانگ چین و همکاران^۵ (۲۰۱۰) [به بررسی نقش معاملات اشخاص وابسته بر عملکرد شرکت پرداختند و مانند سایر پژوهشگران به رابطه منفی این دو متغیر رسیدند. آنها از دو معیار کیفیت حسابرسی و مدیران غیرموظف به عنوان سازوکارهای اصول راهبری شرکتها استفاده کردند و نتیجه گرفتند که این سازوکارها می تواند منجر به مثبت شدن رابطه معاملات اشخاص وابسته با عملکرد شرکت شود و دیدگاه ارزش افزا بودن این معاملات را تقویت کردند.

باسه و همکاران^۶ (۲۰۱۰)، به منظور بررسی ارتباط بین "حاکمیت شرکتی و عملکرد"، ۱۴۴۸ شرکت را بین سال های ۱۹۹۱ و ۲۰۰۸ مورد بررسی قرار داده است، و نتایج تحقیق نشان می دهد که رابطه ی معناداری بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت وجود ندارد.

چن و سو^۷ (۲۰۱۰) به بررسی ارتباط میان معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت، و نیز، بررسی اینکه آیا راهبری شرکتی اثری مثبت بر رابطه معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت دارد یا خیر، پرداختند و برای اندازه گیری تاثیر راهبری شرکتی، از معیار استقلال هیات مدیره استفاده و فرض کردند تاثیر معاملات با اشخاص وابسته بر عملکرد شرکت، متاثر از مکانیزم های راهبری شرکتی است. به این نتیجه رسیدند که بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت یک

¹ Rachdi et al

² Gordon et al

³ Lawrence & Caylor

⁴ Akimova, I. & G. Schwodianer

⁵ Chien, Chu-Yang

⁶ Baseh et al

⁷ Chen & Sou

رابطه منفی وجود دارد. نتایج نشان داد مکانیزم های راهبری شرکتی، این معاملات را از معاملات فرصت طلبانه به معاملات کارا تغییر می دهد، و استقلال هیات مدیره، در این معاملات نقش تعدیل کننده را بازی می کند.

نیکبخت و رحمانی نیا (۱۳۸۹)، تاثیر ویژگی های هیات مدیره شامل اندازه هیات مدیره، نسبت اعضای غیرموظف در ترکیب هیات مدیره، تعداد جلسات هیات مدیره، دانش مالی اعضای هیات مدیره و جدایی نقش مدیر عامل از رئیس هیات مدیره بر عملکرد شرکت را بررسی نمودند. نتایج نشان می دهد که هیات مدیره در بازار سرمایه ایران به صورت کارا به وظایف خود برای کاهش مشکلات نمایندگی عمل نموده و تاثیر با اهمیتی بر عملکرد شرکت ندارد.

ابراهیمی کردلر و همکاران (۱۳۸۹)، تاثیر نوع مالکیت نهادی بر عملکرد شرکت را بررسی نمودند. برای اندازه گیری عملکرد شرکت از سه شاخص (تابینز کیو، بازده دارایی و حاشیه سود خالص) استفاده شده است. نتایج حاکی از رابطه مثبت بین مالکیت نهادی و عملکرد شرکت است. همچنین با تقسیم مالکین نهادی به دو گروه فعال و منفعل، ارتباط انواع سرمایه گذاران نهادی موجود در ساختار مالکیت شرکت ها و عملکرد آنها نیز مورد بررسی قرار گرفته است. یافته های تحقیق بیانگر وجود رابطه ی مثبت بین هر دو نوع مالکیت نهادی (فعال و منفعل) با عملکرد شرکت بوده و از این رو نمیتوان ادعا کرد که فعال بودن یا نبودن نهادها بر نقش نظارتی آنها تاثیر دارد.

زارعی و همکاران (۱۳۹۱)، به بررسی رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت با تاکید بر متغیرهای راهبری شرکتی پرداختند. در این تحقیق از نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره به کل اعضا و عضویت یا عدم عضویت مدیرعامل در هیئت مدیره به عنوان متغیرهای راهبری شرکتی استفاده شد. نتایج نشان داد که بین معاملات با اشخاص وابسته و بازده دارایی ها رابطه معنی دار وجود دارد. همچنین با وارد کردن متغیرهای راهبری شرکتی به مدل، قدرت توضیح دهنده مدل افزایش و تاثیر منفی معاملات با اشخاص وابسته بر عملکرد، کاهش می یابد.

فرضیه های پژوهش:

فرضیه اول: بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت ها رابطه معنی داری وجود دارد.
فرضیه دوم: شاخص راهبری شرکتی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت ها تأثیر دارد.

روش پژوهش:

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت توصیفی و همبستگی است. و تحلیل داده ها از مدل رگرسیون خطی چندگانه با داده های پانل و اثرات تصادفی استفاده شده است. برای بررسی معنادار بودن رگرسیون، آماره F مورد استفاده قرار می گیرد.

جامعه و نمونه آماری:

جامعه آماری تحقیق شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ است. روش نمونه گیری تحقیق حذفی سیستماتیک است. بدین معنی که شرکت های عضو جامعه آماری با در نظر گرفتن شرایط زیر به عنوان نمونه انتخاب خواهند شد:

- ۱- در کل دوره زمانی تحقیق در بورس حضور داشته باشند و سهام آنها در طول دوره مورد بررسی در بورس معامله شده باشد.
- ۲- سال مالی آنها در طی دوره مورد بررسی تغییر نکرده باشد.
- ۳- طی دوره تحقیق دارای معاملات با اشخاص وابسته باشند.
- ۵- جزء شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری مالی نباشند.

بر اساس معیارهای فوق، ۸۵ شرکت شناسایی گردید. سپس کلیه اطلاعات مورد نیاز جهت انجام این پژوهش از بانک های اطلاعاتی بورس اوراق بهادار تهران، نرم افزارهای ره آورد نوین و تدبیر پرداز و نشریه های بورس جمع آوری گردید. و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار آماری Excel و EViews استفاده می شود.

متغیرهای پژوهش:

متغیرهای مستقل:

RPT: معاملات با اشخاص وابسته؛ در این تحقیق با توجه به اینکه اطلاعات مربوط به تعداد معاملات، خرید و فروش با اشخاص وابسته توسط شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران افشاء نمی شود، از ارزش ریالی معاملات انجام شده با اشخاص وابسته به عنوان معیاری جهت ارزیابی معاملات با اشخاص وابسته استفاده خواهد شد. اخیراً بسیاری از محققان، کل مبلغ حاصل از معاملات اشخاص وابسته را به عنوان شاخصی جهت اندازه گیری معاملات با اشخاص وابسته به کار برده اند. (گوردن ۲۰۰۴، کوهلیک و می هیو ۲۰۰۵)، البته این معیار بر اساس یکی از مفاهیم مثل ارزش دفتری دارایی ها دوره همگن سازی خواهد شد یا اینکه از لگاریتم طبیعی ارزش ریالی معاملات انجام شده با اشخاص وابسته استفاده می گردد.

مکانیزم های راهبری شرکتی به شرح زیر است:

- ۱- نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره
برای مشاهدات سال-شرکتی که دارای درصد اعضای غیرموظف بالاتری نسبت به ۵۰٪ باشند، ارزش ۱ و برای الباقی مشاهدات ارزش ۰ لحاظ می شود.
- ۲- سهام تحت تملک مالکان نهادی
به مشاهدات سال-شرکت دارای سه سهامدار نهادی که مجموع درصد سهام آنها بالای ۵۰٪ باشد، همان عدد و برای الباقی مشاهدات ارزش ۰ لحاظ می شود.
- ۳- اندازه هیئت مدیره
اگر تعداد اعضای هیئت مدیره در مشاهدات سال-شرکتی بیش از پنج نفر باشد، ارزش ۱ و در غیر این صورت برای الباقی مشاهدات ارزش ۰ لحاظ می شود.
- ۴- دوگانه بودن مسؤلیت مدیرعامل
اگر در مشاهدات سال-شرکتی مدیرعامل رئیس هیئت مدیره نباشد، ارزش ۱ و در غیر این صورت برای الباقی مشاهدات ارزش ۰ لحاظ می شود.

متغیروابسته:

ROA: بازده دارایی ها؛ نسبت سود عملیاتی پس از کسر مالیات به متوسط دارایی ها

متغیرهای کنترلی:

GROW: رشد دارایی ها؛ نسبت تغییرات مجموع دارایی ها به مجموع دارایی های دوره قبل

SIZE: اندازه شرکت؛ لگاریتم طبیعی مجموع دارایی ها

Age: سن شرکت؛ تعداد سال های فعالیت شرکت از زمان تاسیس تاکنون

مدل تحقیق:

مدل زیر برای انجام آزمون فرضیه اول پیشنهاد می شود.

$$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 RPT_{i,t} + \beta_2 GROW_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 Age_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

همچنین جهت آزمون فرضیه دوم مدل زیر پیشنهاد شده است.

$$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 RPT_{i,t} + \beta_2 CG_{i,t} + \beta_3 RPT_{i,t} * CG_{i,t} + \beta_4 GROW_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 Age_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

آمار توصیفی

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
بازده دارایی ها	۰,۱۰۴	۰,۰۹۲	۰,۶۳	-۰,۳۱۳	۰,۱۱۴
معاملات با اشخاص وابسته	۱۱,۲۴۶	۱۱,۴۷۸	۱۹,۹۸۱	۳,۲۱۸۸	۲,۶۱۳۷
اندازه واحد تجاری	۵,۸۹۹	۵,۸۴۴	۹,۶۱۸	۴,۲۹۱	۰,۶۸۲
رشد شرکت	۰,۱۴۶	۰,۰۸۱	۳,۹۷۲	-۰,۹۹۶	۰,۶۶۶
سن شرکت	۳۵,۳۱	۳۷	۵۹,۰۰۰	۹,۰۰۰	۱۲,۱۱۸
NXRATIO RPT	۹,۶۶۸	۱۱,۰۵۲	۱۹,۹۸۱	۰,۰۰۰	۴,۶۳۱
INSOWNRPT	۸,۴۳۸	۱۰,۷۳۸	۱۹,۹۸۱	۰,۰۰۰	۵,۶۰۳
DUALITYRPT	۲,۵۴۳	۰,۰۰۰	۱۵,۰۵	۰,۰۰۰	۴,۷۸۱
BSIZERPT	۱,۰۹۹	۰,۰۰۰	۱۸,۲۹۸	۰,۰۰۰	۳,۳۳۸

متغیرمعاملات با اشخاص وابسته دارای کمترین ضریب تغییرات (پراکندگی) و در نتیجه دارای بیشترین ثبات و پایداری در طی دوره پژوهش بوده است و لذا این معیار از قابلیت اطمینان بالاتری در طی دوره پژوهش برخوردار است. در ارتباط با متغیرهای کنترل باید گفت که میانگین نسبت اندازه واحد تجاری در شرکت های بورسی در حدود ۵,۸۹۹ درصد است. میانگین و میانه ی اکثر متغیرها نزدیک به هم است، که این امر بیانگر آن است که متغیرهای پژوهش از توزیع مناسبی برخوردار هستند.

تجزیه و تحلیل آماری و آزمون فرضیات:

نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش:

با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای این الگو که برابر ۰,۱۶۰ درصد است، می توان ادعا کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۱۶ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند. همچنین، با توجه مقدار آماره ی دوربین واتسون این الگو که برابر (۱,۹۹۱) است، می توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه ی اول میان باقیمانده های الگو وجود ندارد.

جدول (۲): نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش*

متغیرها	ضرایب	Tآماره	احتمال خطا
عرض از مبدأ	۰,۴۹۴	۶,۴۷۳	۰,۰۰۰
معاملات با اشخاص وابسته	-۰,۰۰۹	-۴,۲۱۲	۰,۰۰۰
اندازه واحد تجاری	-۰,۰۵۰	-۵,۰۸۸	۰,۰۰۰
سن شرکت	۰,۰۰۰۳	۰,۲۶۷۴	۰,۷۸۹
رشد واحد تجاری	۰,۰۱۱۸	۲,۱۴۲	۰,۰۳۲
ضریب تعیین		۰,۶۷۱	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۶۰۱	
آماره F		۹,۷۹۹	
احتمال آماره F		۰,۰۰۰	
آماره دوربین واتسون		۱,۶۹۱	

نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش:

نتایج فرضیه دوم با معیار مالکیت نهادی در جدول (۳) ارائه شده است. با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای این الگو که برابر ۶۴,۶ درصد است، می توان ادعا کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۶۴ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند. همچنین، با توجه مقدار آماره دوربین واتسون این الگو که برابر (۱,۶۹۸) است، می توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه اول میان باقیمانده های الگو وجود ندارد.

نگاره (۳): نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش*

$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 RPT_{i,t} + \beta_2 INSOWN_{i,t} + \beta_3 RPT_{i,t} * INSOWN_{i,t} + \beta_4 GRC$ $\beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 Age_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$			
متغیرها	ضرایب	Tآماره	احتمال خطا
عرض از مبدأ	۰,۳۹۲	۵,۲۲۷	۰,۰۰۰
معاملات با اشخاص وابسته	-۰,۰۱۲	-۴,۷۶۵	۰,۰۰۰
اندازه واحد تجاری	-۰,۰۴۷	-۴,۹۳۸	۰,۰۰۰
سن شرکت	۰,۰۰۰	۰,۲۳۲	۰,۸۱۷
رشد واحد تجاری	۰,۰۰۰۸	۱,۵۹۲	۰,۱۱۲
مالکیت نهادی	۰,۰۰۹۵	۳,۴۹۹	۰,۰۰۱
معاملات با اشخاص وابسته و مالکیت نهادی	۰,۰۰۰۵	۲,۰۴۴	۰,۰۴۲
ضریب تعیین		۰,۷۰۹	

۰,۶۴۶	ضریب تعیین تعدیل شده
۱۱,۳۱۸	آماره F
۰,۰۰۰	احتمال آماره F
۱,۶۹۸	آماره دوربین واتسون

نتایج فرضیه دوم با معیار اندازه هیئت مدیره در جدول (۴) ارائه شده است. با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای این الگو که برابر ۶۲,۵ درصد است، می توان ادعا کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۶۲ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند. همچنین، با توجه مقدار آماره دوربین واتسون این الگو که برابر (۱,۶۹۸) است، می توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه اول میان باقیمانده های الگو وجود ندارد.

نگاره (۴): نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش*

متغیرها	ضرایب	T آماره	احتمال خطا
عرض از مبدأ	۰,۴۵۷	۶,۱۲	۰,۰۰۰
معاملات با اشخاص وابسته	-۰,۰۰۹	-۴,۰۹۹	۰,۰۰۰
اندازه واحد تجاری	-۰,۰۴۶	-۴,۷۵	۰,۰۰۰
سن شرکت	۰,۰۰۰	۰,۲۴۸	۰,۸۰۵
رشد واحد تجاری	۰,۰۱۱	۲,۱۱۵	۰,۰۳۵
اندازه هیئت مدیره	۰,۰۵۷	۳,۰۹۵	۰,۰۰۲
معاملات با اشخاص وابسته و اندازه هیئت مدیره	۰,۰۰۱	۰,۵۲۹	۰,۵۹۷
ضریب تعیین		۰,۶۹۱	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۶۲۵	
آماره F		۱۰,۴۱۳	
احتمال آماره F		۰,۰۰۰	
آماره دوربین واتسون		۱,۶۴۰	

نتایج فرضیه دوم با معیار نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره در جدول (۵) ارائه شده است. با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای این الگو که برابر ۶۵,۶ درصد است، می توان ادعا کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۶۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند. همچنین، با توجه مقدار آماره دوربین واتسون این الگو که برابر (۱,۷۲۲) است، می توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه اول میان باقیمانده های الگو وجود ندارد.

نگاره (۵): نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش*

متغیرها	ضرایب	Tآماره	احتمال خطا
عرض از مبدأ	۰,۴۱۱	۵,۵۷۴	۰,۰۰۰
معاملات با اشخاص وابسته	-۰,۰۱۱	-۴,۷۵	۰,۰۰۰
اندازه واحد تجاری	-۰,۰۴۷	-۵,۱۰۲	۰,۰۰۰
سن شرکت	۰,۰۰۱	۰,۴۴۸	۰,۶۵۴
رشد واحد تجاری	۰,۰۰۱	۲,۰۰۵	۰,۰۴۶
نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره	۰,۰۴۳	۲,۰۵	۰,۰۱۳
معاملات با اشخاص وابسته و نسبت اعضای غیر موظف هیئت مدیره	۰,۰۰۴	۲,۵۸۶	۰,۰۰۱
ضریب تعیین		۰,۷۱۷	
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۶۵۶	
آماره F		۱۱,۷۸۵	
احتمال آماره F		۰,۰۰۰	
آماره دوربین واتسون		۱,۷۲۲	

نتایج فرضیه دوم با معیار دوگانگی مدیرعامل در جدول (۶) ارائه شده است. با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای این الگو که برابر ۶۴,۶ درصد است، می توان ادعا کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۶۴ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می دهند. همچنین، با توجه مقدار آماره دوربین واتسون این الگو که برابر (۱,۷۴۸) است، می توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه اول میان باقیمانده های الگو وجود ندارد.

نگاره (۶): نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش*

متغیرها	ضرایب	Tآماره	احتمال خطا
عرض از مبدأ	۰,۴۷۵	۶,۵۵۵	۰
معاملات با اشخاص وابسته	-۰,۰۰۸	-۳,۸۶۱	۰,۰۰۰
اندازه واحد تجاری	-۰,۰۴۹	-۵,۲۳۸	۰,۰۰۰
سن شرکت	۰,۰۰۰	-۰,۱۸۱	۰,۸۵۷
رشد واحد تجاری	۰,۰۱۴	۲,۷۳۹	۰,۰۰۰۶
دوگانگی مدیرعامل	۰,۰۳۸	۲,۱۵۸	۰,۰۳۲
معاملات با اشخاص وابسته و دوگانگی مدیرعامل	۰,۰۰۴	۲,۲۲۳	۰,۰۲۷
ضریب تعیین		۰,۷۰۸	

۰,۶۴۶	ضریب تعیین تعدیل شده
۱۱,۳۲۸	آماره F
۰,۰۰۰	احتمال آماره F
۱,۷۴۸	آماره دوربین واتسون

نتیجه آزمون مدل کلی تحقیق در نگاره (۷) ارائه شده است این نتایج بیانگر تأثیر کل معیارهای حاکمیت شرکتی بر ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است.

احتمال خطا	آماره T	ضرایب	متغیرها
۰,۰۰۰	۶,۳۳۸	۰,۴۱۸	عرض از مبدأ
۰,۰۰۰	-۷,۵۵۶	-۰,۰۱۶	معاملات با اشخاص وابسته
۰,۰۰۰	۵,۱۱۷-	۰,۰۴۳-	اندازه واحد تجاری
۰,۸۲۹	۰,۲۱۵-	-۰,۰۰۰۲	سن شرکت
۰,۰۱۱	۲,۵۳۷	۰,۰۱۲	رشد واحد تجاری
۰,۰۰۰	۶,۲۷۴	۰,۰۰۵	معاملات با اشخاص وابسته و نسبت مدیران غیرموظف
۰,۰۰۰	۶,۱۸۹	۰,۰۰۵	معاملات با اشخاص وابسته و دوگانگی مدیرعامل
۰,۰۰۰	۵,۰۹۰	۰,۰۰۷	معاملات با اشخاص وابسته و مالکیت نهادی
۰,۰۰۰	۳,۷۱۴	۰,۰۰۳	معاملات با اشخاص وابسته و اندازه هیئت مدیره
	۰,۷۶۱		ضریب تعیین
	۰,۷۰۸		ضریب تعیین تعدیل شده
	۱۴,۴۴۲		آماره F
	۰,۰۰۰		احتمال آماره F
	۱,۷۵۴		آماره دوربین واتسون

با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده بدست آمده برای این الگو که برابر ۷۶,۱ درصد است، می‌توان ادعا کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش بیش از ۷۰ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. همچنین، با توجه مقدار آماره‌ی دوربین واتسون این الگو که برابر (۱,۷۵۴) است، می‌توان ادعا کرد که خود همبستگی مرتبه‌ی اول میان باقیمانده‌های الگو وجود ندارد.

نتیجه گیری:

نتایج آزمون فرضیه اول:

نتایج آزمون فرضیه اول بیانگر آن است که وجود ارتباط منفی و معنادار بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت است. از بین متغیرهای کنترلی نیز، متغیر رشد واحد تجاری دارای ارتباط معنادار و مثبت با عملکرد شرکت است. متغیر اندازه شرکت دارای ارتباط منفی و معناداری با عملکرد شرکت است. سایر متغیرهای کنترل پژوهش دارای ارتباط معناداری با عملکرد شرکت نیستند. نتایج این تحقیق مطابق با نتایج پژوهش های انجام شده توسط چن و سو (۲۰۱۰)، چویانگ چین و همکاران (۲۰۱۰)، گوردون و همکاران (۲۰۰۴)، اشاره نمود.

نتایج فرضیه دوم با معیار مالکیت نهادی:

نتایج آزمون فرضیه دوم با معیار مالکیت نهادی بیانگر تأثیر مثبت و معنادار مالکیت نهادی بر ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت است از بین متغیرهای کنترلی نیز متغیر اندازه شرکت دارای ارتباط منفی و معناداری با عملکرد شرکت است. سایر متغیرهای کنترل پژوهش دارای ارتباط معناداری با عملکرد شرکت نیستند. نتایج این تحقیق مطابق با نتایج پژوهش های انجام شده توسط لورنس و کیلور (۲۰۰۶)؛ و برخلاف یافته آکیموا و اسکودیانر (۲۰۰۶)؛ اشاره نمود.

نتایج فرضیه دوم با معیار اندازه هیئت مدیره:

نتایج آزمون فرضیه دوم با معیار اندازه هیئت مدیره بیانگر این است که متغیر اندازه هیئت مدیره دارای تأثیر معناداری بر ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت نیست. همچنین ضریب متغیر اندازه هیئت مدیره (۰,۰۵۶) و سطح خطای مربوط به آن (۰,۰۰۲) است، این به معنای ارتباط مثبت و معنادار اندازه هیئت مدیره با عملکرد شرکت است. از بین متغیرهای کنترلی نیز، متغیر رشد واحد تجاری دارای ارتباط معنادار و مثبت با عملکرد شرکت است. متغیر اندازه شرکت دارای ارتباط منفی و معناداری با عملکرد شرکت است. سایر متغیرهای کنترل پژوهش دارای ارتباط معناداری با عملکرد شرکت نیستند. نتایج این تحقیق مطابق با نتایج پژوهش های انجام شده توسط باسه و همکاران (۲۰۱۰)؛ لورنس و کیلور (۲۰۰۶).

نتایج فرضیه دوم با معیار نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره:

نتایج آزمون فرضیه دوم با معیار نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره بیانگر این است که متغیر نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره بر ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت دارای تأثیر مثبت و معنادار می باشد. و همچنین ضریب متغیر نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره (۰,۰۴۳) و سطح خطای مربوط به آن (۰,۰۱۲) است، این به معنای ارتباط مثبت و معنادار نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره با عملکرد شرکت است. از بین متغیرهای کنترلی نیز متغیر اندازه شرکت دارای ارتباط منفی و معناداری با عملکرد شرکت است. سایر متغیرهای کنترل پژوهش دارای ارتباط معناداری با عملکرد شرکت نیستند. نتایج این تحقیق مطابق با نتایج پژوهش های انجام شده توسط چویانگ چین و همکاران (۲۰۱۰)؛ راجدی و دیگران (۲۰۰۸) اشاره نمود.

نتایج فرضیه دوم با معیار دوگانگی مدیر عامل:

نتایج آزمون فرضیه دوم با معیار دوگانگی مدیر عامل بیانگر این است که متغیر دوگانگی مدیرعامل بر ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت است دارای ارتباط مثبت و معنادار می باشد. و همچنین ضریب متغیر دوگانگی مدیرعامل (۰,۰۳۲) و سطح خطای مربوط به آن (۰,۰۳۲) است، این به معنای ارتباط مثبت و معنادار دوگانگی مدیر عامل با عملکرد شرکت است. از بین متغیرهای کنترلی نیز متغیر اندازه شرکت دارای ارتباط منفی و معناداری با عملکرد شرکت است. سایر متغیرهای کنترل پژوهش دارای ارتباط معناداری با عملکرد شرکت نیستند. نتایج این تحقیق مطابق با نتایج پژوهش های انجام شده توسط و برخلاف یافته های راجدی و دیگران (۲۰۰۴) اشاره نمود.

منابع

ابراهیمی کرد لر، علی، محمد مرادی و هدی اسکندر، ۱۳۸۹، "تاثیر نوع مالکیت نهادی بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۷"، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، سال دوم، شماره ۸، زمستان، ص ۱۱۹-۱۰۴. استاندارد حسابداری ایران (۱۳۸۶). استاندارد شماره ۱۲، افشای اطلاعات اشخاص وابسته. حساس یگانه، یحیی و امیر نسب، (۱۳۸۴). نقش سرمایه گذاران نهادی در حاکمیت شرکت های سهامی، ماهنامه حسابداری، شماره های ۱۶۴ و ۱۶۵، مهر و آبان ۱۳۸۴.

زارعی، حسین و اسماعیلی، مریم، (۱۳۹۱) "بررسی رابطه بین کیفیت سود و برخی از جنبه های اول راهبری شرکتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، ش ۴۵، ص ۴۴-۲۵. نیکبخت، محمد رضا و جواد رحمانی نیا، ۱۳۸۹، "بررسی تاثیر مالکیت نهادی بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، فصلنامه بورس اوراق بهادار شماره ۹، بهار، سال سوم، ص ۵۳-۴۳.

Akimova, I. & G. Schwodianer, (2006) , "Ownership Structure, Corporate Governance and Enterprise Performance: Empirical Result for Ukraine". *International Advances in Economic*, Vol. 10, 28-42.

Chien, Chu-Yang and Joseph C. S. Hsu (2010). "The Role of Corporate Governance in Related Party Transactions", *Working Paper in Developing Practical Prescriptions. British Journal of Management*, 16: 91-97.

Elson, C. (2001) "The State of US Corporate Governance: An Interview with Charles Elson", *Journal of Applied Corporate Finance*, 19(1) 74-80.

Gordon, E. A. and E. Henry (2005). "Related Party Transactions and Earnings Management", *Working Paper* , Current Draft: November 2005

Jian, M, and Wong, T. J. (2010). *Earnings Management and Tunneling through Related Party Transactions: Evidence from Chinese Corporate Groups*. Retrieved from <http://www.bschoool.cuhk.ed hk/research/cig/pdf download/Earnings Management and Tunneling through Related Party. Transactions.pdf>

Kohlbeck M. and Brian W. Mayhew, (2010). "Valuation of Firms that Disclose Related Party Transactions", *Journal of Accounting and Public* 29, Issue 2, March-April 2010, Pages 115-137. *Policy*, Volume

Lawrence D. Brown, Marcus L. Caylor. (2004). *Corporate Governance and Firm Performance* . **Journal of Corporate Finance**, 9, 295-316.

Lawrence D. Brown Marcus L. Caylor. 2006. **Corporate Governance and Firm Operating Performance**. *Georgia State University*

Rachdi, H and Elgaied, M. (2008). Composition, Structure of Board of Directors and Performance: The Case of American Firms, Available at SSRN:http://papers.ssrn.com /sol3/papers.cfm?abstract_id=12094404.